

Werkgelegenheid in de horecasector: potentieel onvoldoende benut

Deguel, V., Hambjye, C., Hertveldt, B. & Wera, J. (2004). *Analyse van de horecasector*. Federaal Planbureau, Working Paper 21-04.

Op vraag van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven maakte het Federaal Planbureau (FPB) eind vorig jaar een analyse van de Belgische horecasector, met als doel een overzicht te geven van de voornaamste karakteristieken en problemen van de sector. De working paper schetst de demografie van de horecaondernemingen, het belang van de horeca voor de Belgische economie en de evolutie van de sector sedert het midden van de jaren negentig. Aangezien de productie van horecadiensten een zeer arbeidsintensieve activiteit is, werd bijzondere aandacht besteed aan het aspect werkgelegenheid. Onderstaand artikel benadert de horecasector vooral vanuit die laatste optiek.¹

Bronnen en afbakening van de horecasector

Voor de studie werden vooral gegevens geput uit de Nationale Rekeningen 1995-2003 (INR – Instituut voor de Nationale Rekeningen, oktober 2004) en de Input-outputtabellen 2000 (INR, juli 2004). Voor de werkgelegenheidsaspecten werd ook gebruik gemaakt van cijfermateriaal afkomstig uit de LATG-databank (Loon- en ArbeidsTijdGegevens) van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Enquête naar de arbeidskrachten van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS).

Overeenkomstig de gebruikelijke NACE-bedrijfstaknomenclatuur, werden in deze studie onder de horecasector gecatalogeerd: hotels en andere accommodaties voor kortstondig verblijf, zoals campings en jeugdherbergen (kortweg *hoteldiensten*

genoemd); restaurants (zowel traditionele als fastfood), cafés, kantines, traiteurs en catering (kortweg *restaurantdiensten* genoemd).

Horeca: een sterk arbeidsintensieve branche

De horeca behoort tot de meest arbeidsintensieve sectoren van onze economie; vooral de deelbranche van de restaurantdiensten scoort hoog. Dit kan geïllustreerd worden aan de hand van enkele eenvoudige ratio's. In 2003 stond de horecasector in voor 1,7% van de totale

toegevoegde waarde, terwijl het aandeel van de totale binnenlandse werkgelegenheid ruim dubbel zo hoog lag (3,5%, goed voor ongeveer 145 000 personen). Voor de restaurantdiensten was het beeld nog meer uitgesproken: die deelsector vertegenwoordigt 1,3% van de toegevoegde waarde en 3,0% van de werkgelegenheid.

Via de analyse van input-outputtabellen kan de arbeidsintensiteit op een meer gesofistikeerde manier worden benaderd, door niet alleen rekening te houden met de directe, maar ook met de indirecte werkgelegenheid. De productie van horecadiensten zorgt immers niet alleen voor jobs binnen de sector, maar ook, op indirecte wijze, voor arbeidsplaatsen bij de toeleveranciers van de horecasector. Die laatsten bevinden zich voornamelijk in de voedingsindustrie, de landbouw en in dienstensectoren zoals arbeidsbemiddeling (uitzendarbeid) en

wasserijen. Op basis van de input-outputtabellen voor het jaar 2000 kan becijferd worden dat een toename van de finale vraag naar restaurantdiensten met 1 miljoen euro ongeveer 23 arbeidsplaatsen creëert (16 direct en 7 indirect). Voor de hoteldiensten ligt dit cijfer op 16 (10 direct en 6 indirect). Die aantallen liggen duidelijk hoger dan gemiddeld in de sector van de marktdiensten² (creatie van 14 arbeidsplaatsen) en de totale economie (12 arbeidsplaatsen).

Aan de hand van de input-outputtabellen kan men zich ook een idee vormen van de totale (directe en indirecte) bijdrage van de productie van horecadiensten tot de binnenlandse werkgelegenheid. In 2000 was 4,7% van de binnenlandse werkgelegenheid op directe of indirecte wijze betrokken bij de productie van horecadiensten. De hoteldiensten namen 0,7% voor hun rekening, de restaurantdiensten 4,0%. Om te voldoen aan de finale vraag naar horecadiensten werd in 2000 op indirecte wijze een beroep gedaan op ruim 43 000 personen buiten de sector.

Hieronder worden een aantal kwalitatieve aspecten van de werkgelegenheid in de horecasector belicht: verdeling van de werkgelegenheid naar statuut, voltijd-deeltijdarbeid, leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

Kwalitatieve aspecten van de werkgelegenheid in de horeca

Ondanks de gevoelige daling van het *aantal zelfstandigen* gedurende het voorbije decennium, blijft die groep toch nog ruim 30% uitmaken van de werkgelegenheid in de horecasector. Hiermee ligt het aandeel van de zelfstandigen bijna dubbel zo hoog als in de rest van de economie. Het hoge aandeel van de zelfstandigen situeert zich uitsluitend in de deelbranche van de restaurantdiensten (type 'zelfstandige café-uitbater'); in de hotelsector komen nauwelijks zelfstandigen voor.

Een andere karakteristiek van de horecasector is het opvallend hoge *aandeel van deeltijdarbeid*. In 2002 werkten meer dan zes op tien werknemers in de horecasector deeltijds. Dit fenomeen is zeer uitgesproken in de branche van de restaurantdiensten, waar twee op drie werknemers deeltijds

werkt. In die subbranche neemt het aandeel van de deeltijdarbeid de laatste jaren echter niet meer toe. In de deelsector van de hoteldiensten, waar het aandeel van de deeltijdwerkers slechts enkele procentpunten hoger ligt dan gemiddeld in de sector van de marktdiensten (31%) en de totale economie (27%), is deeltijdarbeid wel nog in opmars.

Het grote belang van deeltijdarbeid in de horecasector wordt gecompenseerd door de beduidend langer dan gemiddelde arbeidsweek van zelfstandigen en voltijdse werknemers, waardoor de *gemiddelde arbeidsduur* per persoon ongeveer even hoog ligt als in de rest van de economie.

Een op de twee jobs in de horecasector wordt ingevuld door *vrouwen*, terwijl die in de totale economie slechts 43% van de werkgelegenheid vertegenwoordigen.

Uit de leeftijdsstructuur van de werknemers in de horecasector blijkt dat *jongeren* een groter aandeel uitmaken van de werkgelegenheid dan in de andere takken van de economie. Vijftigplussers zijn dan weer ondervertegenwoordigd in de horeca. Werknemers uit de horecasector blijken na verloop van tijd de sector te verlaten en op zoek te gaan naar een baan die qua werktijdregeling (avond- en weekendwerk) beter te verenigen is met hun persoonlijk en familiaal leven.

De horecasector stelt een groot aantal *laaggekwalificeerde werknemers* tewerk. In 2003 bezat ruim vier op tien tewerkgestelden in de horecasector een diploma van primair of lager secundair onderwijs (tegenover minder dan drie op tien voor de totale economie). Slechts een op tien werknemers in de horeca heeft een diploma van voortgezet onderwijs (universitair en HOBU korte en lange type), terwijl dit één op drie is voor de totale economie.

De gemiddelde *uurlonen* liggen in de horecasector een stuk lager dan in de rest van de economie. Uit RSZ-data voor 2002 blijkt dat negen op tien werknemers uit de horeca een brutoloon heeft dat lager ligt dan 80 euro per dag (per voltijds equivalent) (ter vergelijking: iets meer dan vier op tien voor de marktdiensten en drie op tien voor de totale economie). Uiteraard kan de hoogte van de lonen niet los worden gezien van het feit dat een groot deel van

het personeel van horecabedrijven vrij jong en laag gekwalificeerd is, maar toch duiden deze lage (administratieve) loondata onloochenbaar in de richting van het bestaan van niet-aangegeven inkomsten (betaald door de werkgever of door de consument onder de vorm van fooien).

Hoge arbeidsintensiteit horeca onvoldoende benut

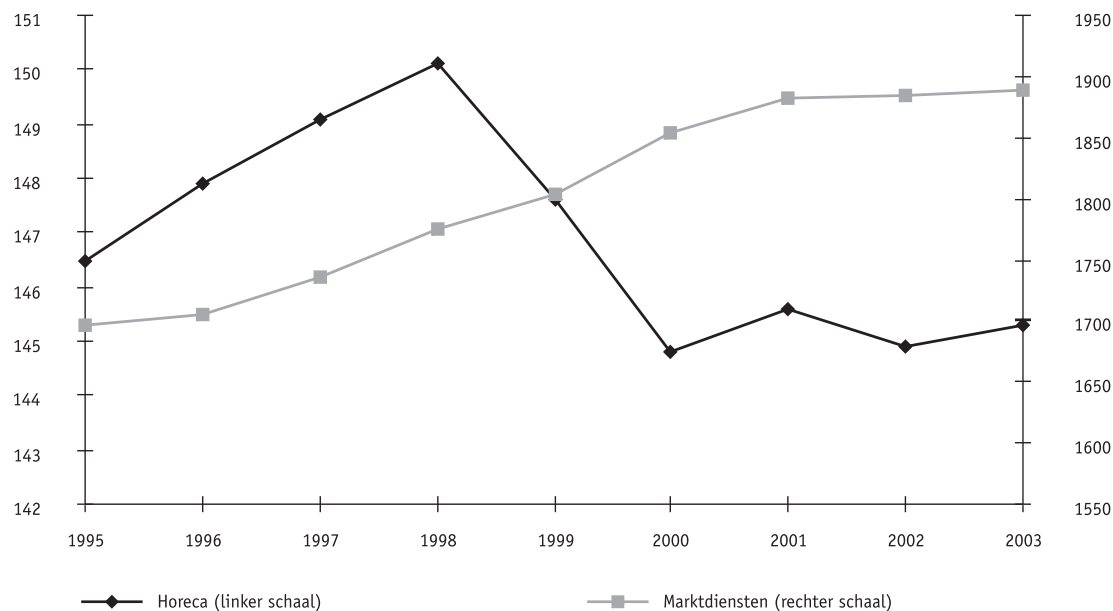
Hierboven werd aangetoond dat de productie van horecadiensten een zeer arbeidsintensieve activiteit is. Die productie richt zich vooral naar jong en vrij laaggekwalificeerd personeel. We moeten echter vaststellen dat die hoge arbeidsintensiteit in België onvoldoende wordt benut. Die stelling wordt hieronder op twee manieren onderbouwd. Vooreerst wordt de werkgelegenheidsevolutie in de horecasector sedert het midden van de jaren negentig vergeleken met de rest van de economie. Daarna wordt de Belgische werkgelegenheidsgraad in de horecasector tegenover die in de buurlanden en de andere lidstaten van de EU geplaatst.

De westerse economieën worden in hun huidige fase van ontwikkeling gekenmerkt door een werkgelegenheids-groei die getrokken wordt door de tertiaire sector, terwijl de werkgelegenheid in de landbouw en industrie achteruit boert. Zo groeide de totale binnenlandse werkgelegenheid in België over de periode 1995-2003 gemiddeld met 0,9% per jaar, gedragen door een gestage jaarlijkse tewerkstellingsgroei van 1,4% in de sector van de marktdiensten en zelfs 1,6% in de gehele tertiaire sector. Met een lichte daling van de werkgelegenheid (-1 200 personen tussen 1995 en 2003, of -0,1% per jaar) ging de horecasector evenwel in tegen de trend van de dienstensector. De daling van de werkgelegenheid in de horeca deed zich hoofdzakelijk voor tijdens de jaren 1999-2000 en was volledig toe te schrijven aan een terugval van het aantal zelfstandigen in de deelsector van de restaurantdiensten.

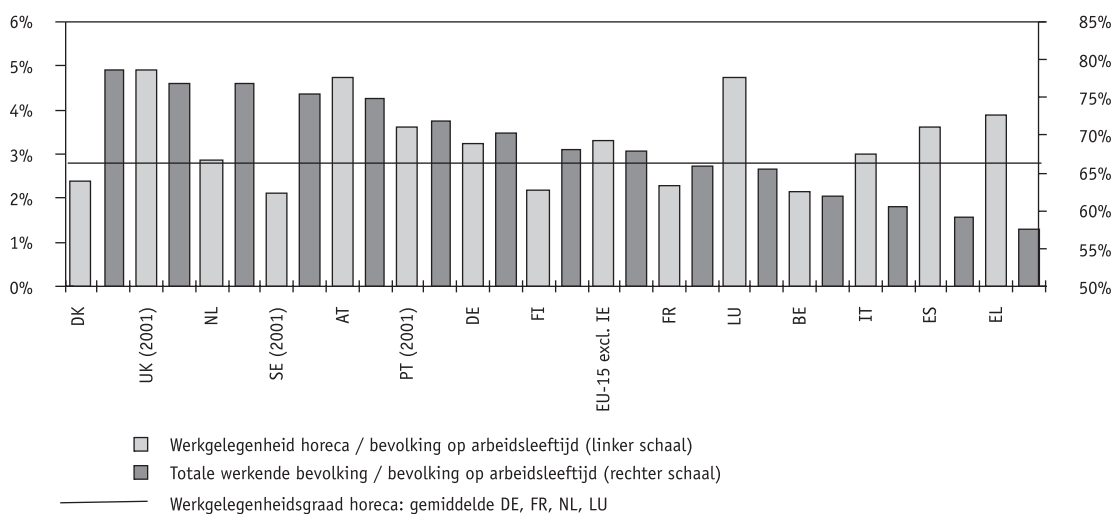
Cijfers over de evolutie van het aantal horecazen bevestigen dit beeld. De laatste jaren evolueert het aantal horecabedrijven in dalende lijn; de terugval was het sterkst in 1999 en 2000. De daling situeert zich bijna volledig in de deelbranche van de cafés,

Figuur 1.

Verloop van de werkgelegenheid 1995-2003 (in duizenden personen)

Bron: INR, berekeningen FPB

Figuur 2.**Werkgelegenheidsgraad (2002)**

Bron: Eurostat, berekeningen FPB

waar vooral zelfstandige uitbaters zonder personeel verdwenen.

Op Zweden na had België (met 2,15%) in 2002 de laagste werkgelegenheidsgraad in de horecasector van de hele Europese Unie. Een aantal zuidelijke (toeristische) lidstaten (zoals Italië, Spanje en Griekenland), die net als België een lage globale werkgelegenheidsgraad hebben, slagen er evenwel in hun werkgelegenheidsgraad op te krikken door een hoge tewerkstelling in de horecasector, wat niet het geval is voor België. België scoort qua werkgelegenheidsgraad in de horecasector niet alleen slechter dan de zuiderse landen, maar ook dan het gemiddelde van de buurlanden (2,85%).

Besluit

De productie van horecadiensten is een zeer arbeidsintensieve bezigheid. Dat potentieel wordt in België echter onvoldoende benut. Een betere be-

nutting zou vooral jonge en vrij laag gekwalificeerde arbeidskrachten ten goede kunnen komen.

Bart Hertveldt
Federaal Planbureau

Noten

1. Zie ook http://www.plan.be/nl/pub/wp/detail_wp.php?pub=WP0421.
2. Tertiaire sector exclusief de niet-marktdiensten.